

TRŽIŠKI RAZGLEDI

Leto II (1995) št. 9

MAREC 1995

Cena 30.- SIT

U V O D N I K

K R I Ž E N E K O Č I N D A N E S

Prijazna vas Križe leži pod jugozahodnim vznožjem Kriške gore ob cesti Tržič - Golnik ter ob cestah proti Gozdu in Pristavi. Štejemo jo med glavna naselitvena jedra alpskih Slovanov, ki so po letu 600 poselili obrobja obdelovalne zemlje okrog Bleda, Radovljice, Kranjskega polja ob Savi, Kokri in Tržiški Bistrici. Predniki so izoblikovali posebno karantansko keltsko kulturo, ki se odraža zlasti v kulturno - zgodovinskih spomenikih v Tržiču, Seničnem in Žiganji vasi.

Značilen pogled na vas je z zahodne smeri, kjer je najprej opaziti zvonik župnijske cerkvice, posvečene Najdenju sv. Križa. Začeli so jo graditi l. 1810 na temeljih starejše gotске cerkvene stavbe, ki je stala že v 14. stoletju in so jo izropali Turki. V cerkvi je oprema predvsem iz 19. stoletja (stenske slike F. Wissiaka in Wolfov Križev pot). Križe so tudi rojstni kraj skladatelja in organista Ignacija Hladnika in publicista Lojzeta Udeta.

Pred vojno in do sprejetja nove lokalne samouprave so bile Križe samostojna občina. Zdaj pa štiri krajevne skupnosti: Križe, Pristava, Senično in Sebenje spadajo v občino Tržič. Župnija Križe, ki ima še danes nespremenjen obseg, pa zajema tudi precej oddaljenih krajev, ti so Breg ob Bistrici, Gozd, Novake, Pristava z naseljem Podvasca in Mlaka, Retnje z naseljem Babja vas in Graben, Sebenje z zaselkom Gorce, Senično, Zgornje in Spodnje Veterno ter Žiganja vas z zaselkoma Hom in Novine. Po podatkih iz leta 1966 je bilo število prebivalcev 2555, danes pa jih je že skoraj 3160.

EVGENIJ VALJAVEC

nadaljevanje uvodnika:

Zanimive so podružnične cerkvice: sv. Miklavža v Gozdu, zgrajena leta 1451 in nato predelana. Ima ohranjen gotški prezbiterij. Prav tako ima gotški prezbiterij cerkva sv. Jerneja v Seničnem, s freskami Pisanega mojstra iz Istre iz konca 15. stoletja. Ob njej je stara lipa - simbol slovanstva. Pri gostilni "Pr' Primožk" v Pristavi je tudi stara lipa, ki jo označuje še poseben dogodek. V času "Aleksandrove diktature" v gnili Jugoslaviji je na tej lipi zaplapolala slovenska zastava, ki sta jo domačina g. Konrad Lorenčič in g. Lukanc tako dobro "montirala", da je s tiste višine nihče ni upal lep čas odstraniti. Najlepša lipa (skoraj 600 let) pa stoji ob cerkvi sv. Urha v Žiganji vasi. Prvič to cerkvo omenjajo l. 1327. Ima gotško zašiljen portal in gotški prezbiterij. Nedavno odkrite freske furlanskih mojstrov so iz 14. stoletja, pod njimi pa je še starejša plast poslikav.

V Križah je večji del hiš na ravnini, ostale pa so pod pobočjem ali na njem. Prisojna lega omogoča lep razgled na polja, gozdove in triglavsko pogorje v ozadju. Klima je ugodna, v nekaterih letnih časih pa je precej vetrovno. Okrog starejšega vaškega jedra s kmečkimi domovi, je zdaj že precej novih delavskih hiš z vrtovi in sadovnjaki (Snakovo in Podvasca). Izmed starejših hiš je treba omeniti staro osnovno šolo; ob cerkvi, ki je pozneje postala kaplanija, zdaj pa je v njej veroučna učilnica in hkrati pevska soba cerkvenega zbora. Župnišče, ki je bilo kulturno - zgodovinski spomenik, so porušili zaradi gradnje nove ceste in križišča v vasi. Na tem prostoru zdaj že stoji nov župnijski dom, sicer še nedokončan, ki bo poživil in omogočil delovanje raznoterih župnijskih dejavnosti.

Druga osnovna šola, v bližini cerkve, ki je dajala učenost predvojnim in povojnom generacijam, je kljub dodanemu prizidku postala premajhna. Nekaj časa je bil v njej obrat ZLIT-a iz Tržiča, zdaj pa so tam zasebne obrtne dejavnosti (MIVAR). Kriški prosvetni dom, ki je bil zgrajen tik pred 2. svetovno vojno, je bil dolgo časa prostor za kulturne in druge dejavnosti; zdaj pa žalostno propada. Kmetijska zadruga Tržič, ki je delovala v prizidku tega doma, je lepo dvorano uporabila za skladišče. Usoda celotne stavbe zdaj čaka na "odrešitev", ki naj bi se našla v občinskem proračunu... Med najstarejše stavbe štejemo tudi gostilno "Pr' Benk".

Ob prvem štetju prebivalstva, leta 1754, je naselje Križe štelo 77 hiš s 514 prebivalci, danes pa jih je že 827. Ti so predvsem kmečkega porekla, ki pa se je z razvojem kraja in okolice precej spremenilo. Poleg prvotne kmetijske in živinorejske dejavnosti so bile ohranjene predvsem obrti (čevljarstvo, mizarstvo, žage, kovaštvo, kolarstvo), pozneje pa so se razvile tudi druge. Le žage in mlini ob Tržiški Bistrici so prešli.

Po zdaj popolnoma obnovljeni cesti - lahko bi ji rekli kar "Avenia Kokrškega odreda", ki vodi v vas, pridemo po zaznamovani poti v vasico Gozd (med vojno požgano) in na Kriško goro. Zaradi ugodnih atmosferskih pogojev je na njej tudi "baza" za polete športnikov - zmajarjev in padalcev. Njeno južno pobočje je tudi botanični vrt z nekaterimi redkimi alpskimi cveticami. Mimo planinske kočice po planinski transverzali pridemo na Malo Poljano in Storžič.

Iz novejše zgodovine naj omenimo, da je bila v gozdu nad vasjo (pri Žvegelnovi skali julija 1941 ustanovljena prva tržiško - kranjska partizanska četa, ki je 1.8.1941 napadla nemško orožniško postajo v Križah. Na strehi te hiše, katere lastnice so sestre Frančiškanke Brezmadežnega spočetja, je še danes bunker. Pod vasjo je ob cesti spomenik 21 talcem, ki so jih Nemci ustrelili 26.7.1942. Spomenik žrtvam NOB je izpred bivšega Zadružnega doma premeščen pred novo Osnovno šolo Križe.

Za čas pred 2. svetovno vojno je značilno trdo delo in skromni zaslužki prebivalcev, saj takrat ni bilo možnosti, ki bi jim omogočale boljše življenje. Druga svetovna vojna tudi Križam ni prizanesla. Ostal je trpek spomin na grozote in številne žrtve kot opomin bodočim rodovom.

Današnje življenje v Križah se je precej spremenilo. Razvoj kmetijske dejavnosti je dosegel višjo stopnjo sodobne pridelave kultur, predvsem se je razvilo že skoraj plantažno gojenje vrtnin. Prej najbolj značilna čevljarstva obrt, s katero se je preživljalo precej družin, je deloma prešla ali pa se tehnično izpopolnjena nadaljuje še danes. Precej vpliva na to je imel tudi razvoj tržiškega čevljarstva kombinata PEKO. Številni Križani so zdaj zaposleni v tržiških in kranjskih podjetjih in tudi v domačem obratu Tovarne koles ROG iz Ljubljane. Skratka, čas in njegove zahteve so prinesle, v prej bolj idilično vasico, spremembe in nove

dejavnosti. Tako so zrasli novi zasebni trgovski in gostinski lokali, frizerski saloni, kozmetični salon, cvetličarstvo, vulkanizerstvo, avtomehanika, avtoprevoznništvo, vlečna služba, mizarstvo; nov je tudi objekt Kmetijske zadruge z razširjeno dejavnostjo, trgovska hiša MERCATOR - DISKONT ter moderen mesno predelovalni in trgovski objekt MIR iz Gornje Radgone.

Kraj ima tudi precej razširjene športne dejavnosti (namizni tenis, košarka, rokomet, kolesarstvo, smučanje, skakalni šport). Krajanji se lahko udeležujejo tudi v Planinskem društvu, lovski družini in prostovoljnem gasilskem društvu.

Še dve dejavnosti je treba omeniti - šolo in cerkev. Prva naj bi izobraževala in vzgajala mladi rod po novih načelih in metodah v take osebnosti, ki bodo znali ceniti in pridobivati v življenju ne samo strokovno - tehnično znanje, temveč tudi druge vrednote, ki jih nujno potrebuje vsak človek. Pri tem naj bi tvorno sodelovala tudi cerkev, torej večina vseh vernih prebivalcev, s svojim naukom in zgledi, da bi ta naš prelepi kraj ohranil, ne samo nam ampak tudi bodočim rodovom, tista izročila, ki jih moramo spoštovati in gojiti vsi, če želimo doseči večji napredek in boljše - kvalitetnejše življenje vseh krajanov.

EVGENIJ VALJAVEC

Pročelje nove stavbe podjetja MIR - Mesna industrija Radgona

KS SENIČNO

Krajevna skupnost Senično šteje približno 300 prebivalcev. Sestavljajo jo še naselja: Novake, Sp. ter Zg. Veterno. Vas Senično je lepo naselje na južnem vznožju Kriške gore. Zaradi prisojne in zavetne lege je topleje kot na Kriškem polju.

V Seničnem stoji kulturna znamenitost - cerkev sv. Jerneja, ki ima gotski prezbitarij in freske istrske smeri iz konca 15. stoletja. Cerkev obdaja kamnito obzidje. Središče vasi dopolnjuje srednjeveška lipa, ki stoji v neposredni bližini cerkve. Takšno značilno vaško središče je izletniška točka obiskovalcem vasi. Ti si lahko ogledujejo tudi pristajanje jadrskih padal, ki poletijo v seniško ravnino s pobočij Kriške gore. V Seničnem je sedež padalskega kluba Tržič, od koder izvirajo zelo uspešni slovenski jadralni padalci. Prebivalci Seničnega smo v zadnjih petih letih dobili trgovino z živili in frizerski salon, gostilna pa je že od nekdaj. V vasi je nekaj obrtnikov, podjetnikov, večji del aktivnih prebivalcev pa je zaposlen v tržiški in kranjski industriji. Otroci se vozijo v Osnovno šolo Križe. Prebivalstvo se je najbolj povečalo v zadnjih desetih letih, ko so zgradili novi del naselja.

Krajevna skupnost lokalno problematiko dokaj dobro obvladuje. Največje nezadovoljstvo pri ljudeh povzročajo slabe avtobusne povezave, ki so verjetno najslabše v tržiški občini. V prihodnosti je nujno tudi asfaltirati cesto v Novake. V gradnji je kombinirano otroško igrišče, kjer bo prostor tudi za rekreacijo in zbiranje mladih vaščanov, ki trenutno nimajo primerne prostora za druženje. Prostori KS so za te namene premajhni.

Vaščani KS Senično želimo, da bi naša vas postala znana izletniška točka številnim popotnikom in planincem. Od pristojnih občinskih in republiških služb pa pričakujemo pripravljenost za ohranjanje kulturne dediščine.

Upamo, da bomo vedno lahko ponosno zapeli naslednjo narodno pesem:

*Če kdo te vpraša,
s kod's pa ti doma,
s prelepega Seničnega.*

TATJANA AHAČIČ

NAŠA VAS KRIŽE

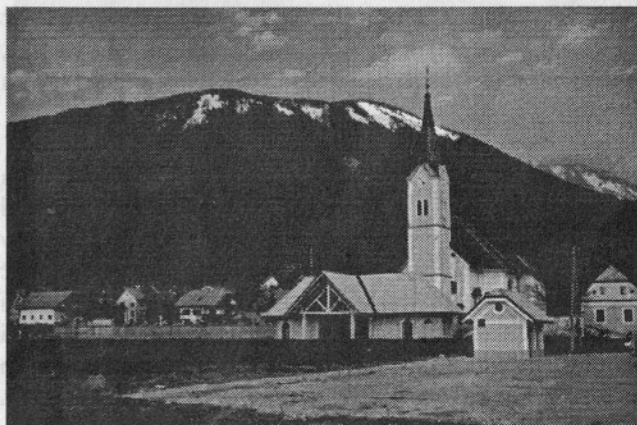
Naša vas Križe leži ob vznožju Kriške gore. Če bi nekdo prišel po tridesetih letih zopet pogledat našo vas, bi se verjetno komaj znašel, saj je pozidanih mnogo novih hiš, nova je šola, vrtec, gradimo pa tudi mrliško vežico. Popolnoma je obnovljena nova cesta, ki povezuje cesto iz smeri Gorič in Golnika s cesto, ki pelje iz Kranja preko Dupelj proti Tržiču.

In če bi ta človek nekaj časa živel pri nas, bi verjetno najbolj pogrešal nekdanje zelo bogato kulturno življenje, ki je bilo pred drugo svetovno vojno v Križah. Športno življenje je sedaj še vedno bogato. Največji vzrok za pomanjkljiv odnos do kulturnih potreb ljudi je ukinitvev nekdanjega kulturnega doma, ki je bil spremenjen v združne prostore in skladišče zadruga. Ker je osrednja dvorana tega nekdanjega kulturnega doma zelo akustična in se nahaja v središču vasi, menimo, da bi odgovorni morali prisluhnuti, da ga obnovimo in namenimo nekdanjemu namenu. Z bolečino v srcu so čutili to tudi vsi, ki so nekdanj največ prispevali, da se je ta dom zgradil ali vanj vlagali svoj osebni trud. Tega se dobro spomni g. Konrad Lorenčič, ki je skupaj z Viktorjem Šobrom zasadil prve lopate za izgradnjo tega doma. Spomni se, da je Hladnikov ata zamenjal zemljiški parceli, da se je gradilo na zemlji, ki je bila cerkvena last, da je nekdanji duhovnik namenil za dom svoje prihranke, da bi v pokoju imel v njem svoj prostorček in da so številni člani Katoliško prosvetnega društva vložili vanj neštete prostovoljne delovne ure, spomni se, da je bilo hudo, ko je videl, da so uničili in raznesli s trudom in odrekanjem nabavljeno športno telovadno opremo. Imeli so lepo akustično dvorano s garderobo, številnimi kulisami in dragocenimi zavesami.

V Križah je tudi večje število delavnih članic Slovenske ženske zveze. Prirejamo različna koristna predavanja, tudi igre, proslave. Tako bomo letos že tretjič organizirale proslavo materinskega dne. Lani je bila v veroučni učilnici tolikšna gneča, da se ni bilo mogoče gibati.

Obnavljamo pevske zборе. Vseskozi deluje cerkveni pevski zbor, pod vodstvom Franca Grandovca. Sedaj smo ustanovili še otroški pevski zbor. Razvija se pod vodstvom znane sopranistke Barbare Tišler in organista Boštjana Megliča. Za oživitev tega zbora se je zelo trudil tržiški podžupan Janez Bečan. Vabimo nove člane, da se vanj vključijo, saj bi tako nadaljevali kriško glasbeno tradicijo, ki jo imamo v preteklosti v znanem komponistu in organistu Ignaciju Hladniku. Otroški zbor ima vaje v sobotah ob 10. uri in vsak otrok, če ima le posluš in veselje za petje, lahko pristopi. Da se tako v Križah pomlajuje pevska tradicija, smo hvaležni g. župniku, ki se ob svojih številnih dolžnostih trudi tudi za to.

MARIJA LAVTAR

UTRINEK IZ OTROŠKEGA VRTCA

V letošnji vremensko pusti pustni nedelji smo zaposlene v Vrtcu Križe organizirale maškardo in pustno rajanje za malčke. Ob zvokih prijetne glasbe, ob razigranem klovnu in pikapolonicah (tako so bile maskirane vzgojiteljice in varuhinje) so se male maskare poveselile in naplesale.

Na pustni torek so se spet zabavali malčki-maškare, ki redno hodijo v vrtec. Večji so šli v sprevodu skozi vas Križe, saj je to ravno na ta dan dopuščalo tudi vreme.

Vemo, da je za tako dejavnost potrebno precej truda. To pa je zaposlenim v Vrtcu v veselje, saj pokažejo krajanom, da želijo z sodelovati z njimi. Veseli jih, da jim radi zaupajo svoje otroke v varstvo. S takimi prireditvami ohranjamo stare slovenske običaje, starši pa se prepričajo, da se otroci počutijo dobro.

MARIJA LAVTAR

ŠPORT V KRIŽAH

Križani so bili že od nekdaj navdušeni za šport. Tako so iz preteklosti znani posamezniki in kolektivni športi, ki so ponesli ime Križev in Tržiča v svet. Znana imena s področja športa iz našega konca so imena iz smučarije, smučarskih skokov, namiznega tenisa, atletike, rokometu in ne nazadnje tudi s področja planinstva in športnega lova.

Ta tradicija se danes uspešno nadaljuje. Nekaj svetlih trenutkov so nam že pripravili udeleženci v svetovni športni srenji, ki izvirajo iz naše srede. Posebej nas v zadnjem času razveseljujejo biatlonka Andreja Grašič (osma v skupni razvrstitvi v svetovnem pokalu), Dejan Jekovec in Robi Meglič pa kot smučarska skakalca. Ti so tudi udeleženci zadnjih zimskih olimpijskih iger in še niso rekli zadnje besede v tej in naslednjih sezonah.

V domačem merilu so bili naši športniki vedno med tistimi, ki so lahko zgled ostalim. Naj pohvalim tudi vse tiste naše krajane, ki niso nikdar imenovani, pa vendar bi brez njih šport v Križah nikoli ne bil to kar je. To so predvsem starši, organizatorji in trenerji, ki so včasih večji zanesenjaki kot športniki sami. Brez njih bi ne bilo skakalnega centra v Sebenjah, teniških igrišč in tudi ne tako uspešnega namiznega tenisa.

VLADIMIR OVSENIK

NAMIZNOTENIŠKI KLUB KRIŽE - NA PRAGU I. DRŽAVNE LIGE

Kljub temu, da ima namizni tenis v Križah že domovinsko pravico, saj se igra bolj ali manj uspešno že vsaj štiri desetletja, je pravi razmah doživel z ustanovitvijo samostojnega kluba pred tremi leti. Skupina staršev, ki je vozila svoje otroke v Kranj, kjer so se učili veččin z belo žogico v kranjskem klubu Merkur, ni bila zadovoljna s počasnim razvojem igralcev, ti pa so želeli hitreje napredovati, je ustanovila samostojen klub.

S sistematičnim delom, predvsem z mladimi igralci, kvalitetnima trenerjema in izredno požrtvovalnim delom odbora so se hitro pokazali rezultati, saj so naši igralci že po zelo kratkem času na Gorenjskem začeli dosegati vidne rezultate in s posameznimi igralci posegati v slovenski vrh, predvsem pri mlajših kategorijah, kjer smo pred dvema letoma že imele državnega prvaka med mlajšimi pionirji.

Prvi uspehi so nam dali še več poleta in z vztrajnim delom smo v kratkem času v letošnjem letu dosegli za Križe izreden uspeh, ko so v kategoriji pionirjev naši igralci postali državni prvaki. Prav danes, ko pišem ta prispevek za TRŽIŠKE RAZGLEDE, pa smo se v drugi državni ligi pri članih, z dvema zmagama, uvrstili na drugo mesto II. državne lige in to po samo enoletnem igranju v tej ligi. Ta uspeh in uvrstitev na drugo mesto nas vodi na kvalifikacije za uvrstitev v I. državno ligo, t.j. med 10 najboljših slovenskih klubov. Zelo visoko je v II. državni ligi uvrščena tudi ženska ekipa, medtem ko smo naslove gorenjskih prvakov dosegli v večini starostnih kategorij.

Za nadaljevanje uspešnega dela, za kar imamo izredno voljo in pripravljenost, vzgajamo v šoli namiznega tenisa najmlajše iz vseh tržiških šol, v delo kluba pa tudi njihove starše. Prav s takim delom in z veliko vloženih prostovoljnih ur nam je s pomočjo občine in sponzorjev uspelo toliko usposobiti dvorano v vasi, da lahko v njej naši igralci, pod pokroviteljstvom treh trenerjev, uspešno vadijo. Upamo, da bomo to dvorano postopno uredili v primeren prostor, kjer bo prostora, seveda v prostih terminih, tudi za druge dejavnosti. Upamo na nadaljnje razumevanje občinskega vodstva, krajevne skupnosti in lastnika, da bodo naši otroci lahko svoj prosti čas, seveda pod strokovnim vodstvom, koristno izrabili za svoj telesni in duševni razvoj in staršem prihranili marsikatero skrb, ki jo imajo tisti starši, katerih otroci take možnosti nimajo.

MILAN JAZBEC

CVETNI PRAH, NEZNANI ČEBELJI PRIDELEK

Čebelarstvo je pri nas na Gorenjskem dobro razvito. V trziški občini je več kot 50 čebelarjev, ki so združeni v Čebelarstvo društvo. Društvo je zelo delavno in spremlja vsa dogajanja v stroki. Vsi naši čebelarji znajo pridelati zelo kakovosten med. Boljšega medu, kot je iz okolice Tržiča, na policah naših trgovin ne boste mogli najti. Danes ni moj namen, da bi razpravljal o medu. O tem kdaj drugič. Danes vas nameravam opozoriti na dobrodejno delovanje mnogim bralkam in bralcem neznanega čebeljega pridelka - cvetnega prahu.

Cvetni prah imenujemo tudi čebelji kruh. Je namreč osnovna beljakovinska hrana čebeljega zaroda. Čebele med stikanjem po cvetovih otesajo prašnike po vsem svojem telesu. S krtačicami na zadnjih nogah se češejo po telesu in oblikujejo na koških zadnjih nog kroglice cvetnega prahu. Kroglice prekvasijo z nektarjem in izločki žlez v glavi. Te kroglice prinesejo v domači panj in uskladišči ob zalego. Določeno količino cvetnega prahu porabijo takoj, višek pa konzervirajo za kasnejšo brezpašno dobo.

Čebelar lahko pridelal cvetni prah na dva načina - da ga prestreže s posebnimi mrežicami (osmulaniki) ali pa da ga izkoplje iz satja. V prvem primeru dobimo cvetni prah osmukanec, v drugem pa izkopanec. Osmukanec je nekoliko manj prebavljiv in tudi cenejši, izkopanec je boljši in nekoliko dražji.

Čebelarji nudijo cvetni prah v več oblikah - v medu, posušen ali zmrznjen cvetni prah.

Naj najprej opozorim, da cvetni prah ni medicinsko zdravilo, da pa lahko izredno lajša razne bolezenske težave v starejših letih, pa tudi pri mlajših ljudeh ni brez koristi. Cvetni prah jemljemo vedno zjutraj na tešče - veliko žlico (20 g) kot preventivni odmerek, dve veliki žlici (40 g) pa takrat, ko bolezenske težave že trkajo na vrata našega zdravja. In kje si lahko učinkovito pomagamo s cvetnim prahom?

Cvetni prah:

- uravnava delovanje črevesja, je učinkovit pri zapekah in kroničnih driskah;
- krepi obrambno sposobnost organizma;
- pomaga pri slabokrvnosti;
- zelo uspešno zmanjšuje raven holesterola v krvi;
- vspodbuja delovanje možgan, preprečuje skleroznost in močno upočasni staranje;
- pri moških preprečuje obolenje prostate, lajša težave pri njeni hipertrofiji, blaži njena vnetja.

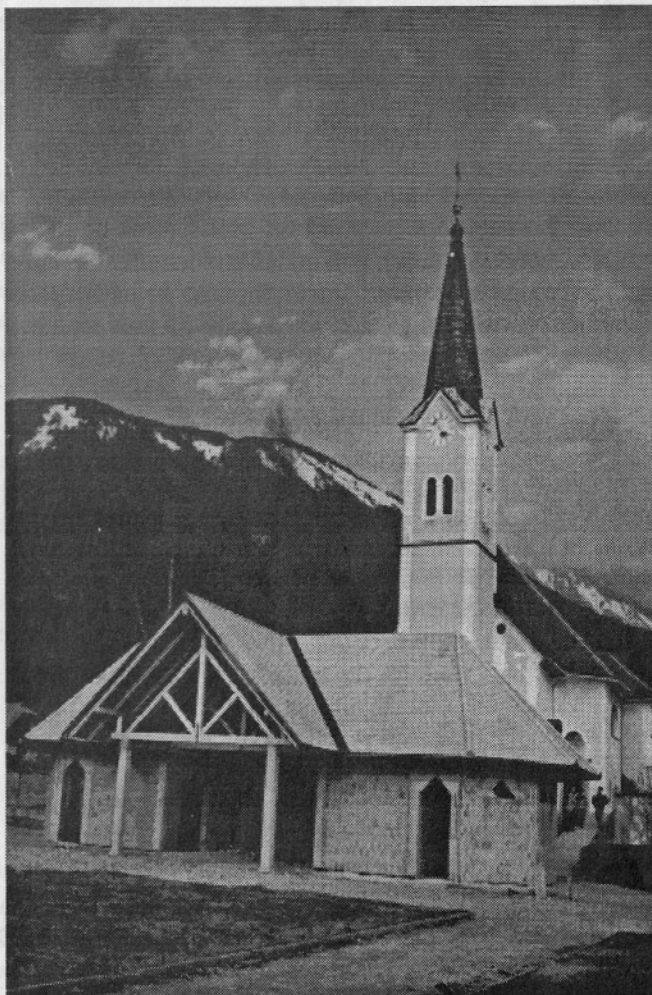
Cvetni prah jemljemo neprekinjeno tri mesece, po tem obdobju je priporočljiv vsaj trimesečni premor. Potem jemanje lahko ponovimo.

Cvetni prah bo zagotovo močno izboljšal naše splošno počutje, zvečal telesno odpornost in v zrelih letih zavrl procese staranja. Vsekakor velja poskusiti.

In kje dobiti cvetni prah. Poiščite najbližjega čebelarja in se pozanimajte, kje in po kakšni ceni ga lahko kupite. Iz higienskega in zdravstvenega vidika je najboljši zamrznjen cvetni prah, pakiran v malih vrečkah od 100 do 150 g. Vsebina vrečke zadostuje za 3 do 4 dnevno porabo. V tem času pa se odmrznjeni cvetni prah ne bo pokvaril ali splesnil. Nekoliko slabši, a še vedno dober, je posušen cvetni prah ali pa cvetni prah zalit z medom. S staranjem se kakovost cvetnega prahu zmanjšuje.

Cilj tega sestavka je predvsem opozoriti na možnost lajšanja telesnih težav, ki po vrhu vsega ni drago. Zato velja poskusiti in ponuditi roko naravi v interesu lastnega zdravja.

DR. JANEZ POKLUKAR,
Kmetijski inštitut Slovenije

Nove mrliške vežice v Križah in farna cerkev

VELIKONOČNI OBIČAJI V TRŽIČU

Med velikonočne običaje in posebne cerkvene obrede v Trziču lahko štejemo zlasti:

- post in pripravo na največji krščanski praznik,
- običaje na cvetno nedeljo;
- cerkvene obrede velikonočnega četrтка;
- cerkvene obrede velikega petka;
- cerkvene obrede velikonočne sobote;
- velikonočno ali vstajensko procesijo;
- velikonočno praznovanje.

Krščanski običaj in tudi dolžnost vernikov je, da se verniki na največji krščanski praznik pripravijo tako duševno kot telesno. Združena priprava da človeku oporo za zdravo telesno in duševno življenje. Štiridesetdnevna priprava na veliko noč obsega tudi post s pritrgovanjem pri jedi in to še posebno na pepelnično sredo in na veliki petek in duhovno pripravo s pobožnimi vajami. Cerkev nalaga vernikom, da se v velikonočnem času izpovedo grehov in prejmejo sv. obhajilo. Tako pripravljen kristjan, in vse to so spoštovali tudi naši predniki v Trziču, je bila osnova za velikonočno sproščenost.

Cvetna nedelja ali zadnja postna nedelja je povezana v Trziču z običajem butar ali kot pravimo "b'ganc". Ta običaj je razveseljiv posebno za otroke. Spomnim se, s kakšnim veseljem smo nekoč izdelovali »b'gance« in tekmovali, kdo bo zmogel izdelati in nositi večjo.

Veliki četrtek je uvod v velikonočni praznik. Spomni nas na zadnjo večerjo, na izdajo Kristusa in na njegovo trpljenje. Na večer tega dne se verniki udeležijo molitev, ki so ta večer, preko dneva pa obišejo cerkev in počaste izpostavljeno sv. Rešnje Telo. V znak žalovanja ta večer tudi "zavežejo" zvonove.

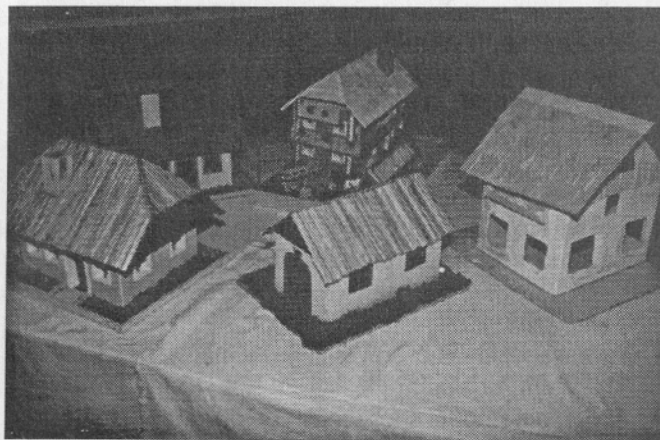
Na *veliki petek* nas po običaju že zgodaj zjutraj spomni skupina otrok s svojimi ragljami. Korakajo po mestu in s svojim dr-dr, drdrdr... povzročajo radovednost ljudi. Ta običaj je tudi tržiška posebnost in ga moramo zato ohraniti. Pred drugo svetovno vojno je bilo ragljačev toliko, da so se morali deliti v dve skupini, starejšo in mlajšo, ki sta "obirali" po tržiških ulicah vsaka svojo smer. Vsaka od teh skupin je štela običajno nad 20 dečkov. Vodja ragljačev je bil vedno glavni ministrant, ki je skrbel za red in ubranost ragljanja. Že med okupacijo pa se je začelo število ragljačev zmanjševati. Z neugodjem so se nanje ozirali nemški žandarji in vojaki - misleč tudi, da gre za nakakšno demonstrativno delovanje. Še bolj pa je postalo to očitno po vojni, ko so miličniki hoteli ta običaj s silo zatreti. Pa se jim ragljači niso dali in tako so se tudi dostikrat lovili po ulicah in dokazovali eni moč, drugi pa iznajdljivost in tudi pogum. Na veliki petek se verniki v cerkvi udeležujejo molitev v počastitev Kristusovega trpljenja.

Tudi na *veliko soboto* nas še spominjajo ragljači, ki z ragljanjem ob sedmi uri, opoldne in še zvečer za "ave Marijo" opozore na čas Kristusovega trpljenja. Zvečer pa so v cerkvi molitve z velikonočno vigilio. Popoldne pa so po običaju blagoslovi velikonočnih jedi na raznih krajih po razporedu, ki ga prinaša vsakokrat cerkveni list - OZNANILO. Po cerkvenem obredu, ko so slovesno zadoneli zvonovi, je bil nekoč običaj, da so se medtem ljudje umivali. Veljalo je pravilo, da med tem zvonjenjem teče blagoslovljena voda. Na ta dan velja še vedno običaj blagoslovitve ognja, ki pa je nekoliko izgubil na pomenu zaradi le še redkih ognjišč, ker se namesto teh uporablja večinoma plin. Namesto ognjišča, štedilnika ali peči ljudje prižgejo - svečo. Slovesen je bil nekdanj običaj načetka blagoslovljenih jedi: šunke, nadevanega želodca, kolača in pirhov. Oče ali mati sta se slovesno oblečena, vendar s predpasnikom, lotila kolača, ga razrezala, prav tako šunko in po molitvi ob zbrani družini razdelila jedi.

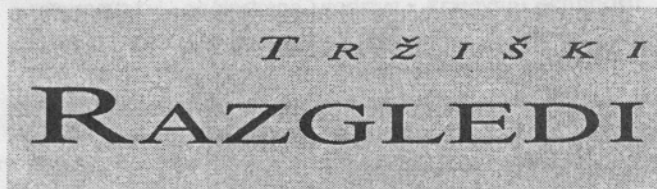
Velikonočna nedelja je naš največji cerkveni praznik. Začenjamo ga z velikonočno procesijo. Žal pa ta procesija ni več takšna kot smo jo poznali. Nekdanj je bila na velikonočno soboto in se je je udeležilo izredno veliko ljudi. Prav bi bilo, da bi se tradicija obnovila! Ta dan naj bi bil zares dan veselja in obeležen z lepimi velikonočnimi običaji. Nekoč, v spoštovanje tega dne, niso odhajali na obiske. To so prihranili za velikonočni ponedeljek.

Velikonočni ponedeljek razumemo še vedno kot praznik. Od posebnih običajev je pirhanje. Tudi danes se še pirhajo pred cerkvijo s. Jurija nad Bistrico.

PRIMOŽIČ FRANC

Razstava na Gregorjevo v Kurnikovi hiši v Trziču

ODLIKOVANJE TRŽIŠKI
GORSKI REŠEVALNI
SLUŽBI

Gorska reševalna služba je bila v Sloveniji ustanovljena leta 1912, v Trziču pa leta 1935. Od velike nesreče pod Storžičem, kjer je snežni plan vzel življenje devetim tržiškim smučarjem, je skrb domačinov, posvečena tej službi, še posebej velika.

Leta 1935 je nastal pri tedanjem planinskem društvu v Trziču reševalni odsek in Avgust Primožič je postal njegov prvi načelnik. V tem prvem odseku so bili še Nadislav Salberger, Pepe Radon in Stanko Poljanšek. Leta 1938 je postal vodja Danilo Cingerli. Odsek je postal močnejši še s člani - Francem Pogačarjem, Maksom Debevcom in Rokom Kramarjem.

Po drugi svetovni vojni se je tržiška gorska reševalna služba še posebno okrepila, tako številno, kot s sodobno opremo in znanjem. Načelnik je postal predvojni društveni predsednik Ladislav Salberger in to ostal vse do leta 1962. Zatem je bil Marjan Salberger do leta 1978, od tedaj pa je načelnik GRS v Trziču Tone Kralj.

Danes je tržiška GRS strokovno veliko bolj razvejana, saj vključuje:

- oddelek vodnikov lavinskih psov,
- oddelek minerjev snežnih plazov,
- reševalce - letalce,
- zdravnike,
- gorske reševalne instruktorje.

Ti strokovno specializirani gorski reševalci imajo dolžnost, da se strokovno izpopolnjujejo in vadijo. Gorski reševalci imajo vrsto strokovnih dolžnosti, njihovo delo je prostovoljno, javno in predvsem zelo humano.

V tržiških gorah se zgodi vsako leto večje število nesreč, v katerih morajo posredovati gorski reševalci. Žal so med nesrečami vsako leto tudi težje in celo smrtne. V zadnjih letih je zopet naraslo število nesreč zaradi večjega števila obiskovalcev gora, pa tudi zaradi nepoučenosti in neprimerne opremljenosti. V razdobju od leta 1937 do 1980 se je samo na področju Storžiča smrtno ponesrečilo 15 ljudi, poleg tistih devetih zaradi snežnega plazov, na Begunjščici in Zelenici 18 in dodatno še osem zaradi snežnih plazov, smrtnih nesreč je bilo celo na Kriški gori 8, na Dobrči 3 ter Vrtači 4. Davek nepremišljenosti in drugih vzrokov je velik in vreden splošne pozornosti.

Letos - 1. marca, ob dnevu civilne zaščite, je tržiška gorska reševalna služba prejela najvišje državno odlikovanje - ZLATO PLAKETO. Priznanje so si pošteno zaslužili in TRŽIŠKI RAZGLEDI se s tem prispevkom, ki naj velja kot čestitka, pridružujejo skupaj z našimi bralci številnim pohvalam. S tržiškimi gorskimi reševalci želimo še naprej sodelovati in jim posvečati veliko pozornosti, saj opravljajo nadvse humano delo.

PO POGOVORU S TONETOM KRALJEM ZAPISAL FRANC PRIMOŽIČ

IN MEMORIAM
MARJI VIDMAR

Marja je odšla na pot, s katere ni vrnitve. Z njo je Trzič izgubil dobrega človeka, Trziški razgledi pa svojo naročnico, ki ji v spomin posvečamo tale članek!

Po navadi ne začnemo pisati življenjepisa že ob rojstvu nekega človeka, pač pa se na to spomnimo šele ob dopolnitvi njegovega življenja v smrti. Tako tudi mi šele sedaj začnemo poglobljeno razmišljati o pokojni Marji Vidmar, ko smo ob njeni, za mnoge nepričakovani smrti, občutili grenko praznino v naši sredi in vsakdanjem življenju starega dela Trziča. Z njo je odšel del tržiške tradicije in del domače folklore, v katero je bila neizbrisno vpeta njena osebnost. V tistih, ki smo jo poznali kot pristno Trzičanko in zavedno Slovenko, nadvse dobro in vestno delavko, bo še naprej živel spomin na njeno delavnost in tržiško hudomušnost. Kjerkoli je delala je to opravljala z vso mero odgovornosti in ni štedila svojega časa. Tako je Predilnici darovala več kot polovico svojega življenja; po upokojitvi pa z enako skrbjo opravljala tajniške in druge posle za krajevno skupnost Trzič-mesto in na ta način pomagala krajanom in predsedniku skupnosti, dokler ji neizprosna bolezen ni pretrgala niti življenja.

Marjin zgled bi morali pri svojih delovnih dolžnostih posnemati tako delavci v podjetjih, kot tudi tisti, ki so zaposleni v družbenih službah; danes skoraj ne poznamo občutka zavestne pripadnosti neki službi ali kolektivu ali pozitivnemu odnosu do tuje lastnine, s katero upravljamo. To pa je ona v veliki meri poznala in imela.

Naš svetovno znani psiholog dr. Anton Trstenjak piše v svojem odličnem delu *Človek bije prihodnosti* med drugim tudi to, da imajo Kitajci med raznimi državnimi odlikovanji tudi *Red dobrega človeka*. Dr. Trstenjak se ob tem sprašuje, ali imajo ta red zato, ker takega človeka tako pogrešajo, ali ker ga tako visoko cenijo! Če bi tako odlikovanje imeli tudi pri nas v Sloveniji, bi ga pokojna Marja upravičeno zaslužila!

Kljub temu, da ji življenska pot ni bila "posuta s cvetjem", pač pa dostikrat porasla s trnjem, saj je bila s starši izseljena v Srbijo in tam izgubila očeta, je živela pogumno, z dvignjeno glavo in vedrim obrazom.

Za vsa njena dobra dejanja, ves ljubezniv odnos do sočloveka in njeno vestno delo se ji prisrčno zahvaljujemo in ji želimo miren počitek!

M.M.Petek

40. OBČNI ZBOR
OBČINSKE GASILSKE
ZVEZE

Po novem se ta organ imenuje Gasilska zveza Trzič. Na občnem zboru, ki je bil v soboto, 18. marca 1995, so sprejeli tudi statut. Zbora so se udeležili tudi gostje: Kristijan Lauseger, komandant za vzhodni del Celovca, predstavniki Slovenske gasilske zveze in občinskih gasilskih zvez Radovljice, Jesenic, Kranja, Škofje Loke, Ljubljana-Bežigrad, sanitarni inšpektor občine Trzič ter vsa gasilska društva s 26 delegati.

M.M.P.

KONCERT KVARTETA
TARTINI

Združenje prijateljev umetnosti LUMEN v Trziču je v torek, 7. marca 1995, imelo izjemno priložnost poslušati nadvse uspešne glasbenike Kvarteta Tartini iz Ljubljane, ki jih radi poslušajo tudi v koncertnih dvoranah Ljubljane in Maribora ter na kulturnih dnevih Salzburga, pa v Španiji, Italiji, Dunaju, Berlinu in drugod.

Ti štirje koncertanti so priljubljeni tudi v Trziču. Ta koncert so izvajali v farni cerkvi, ki ima zelo dobro akustiko.

Poslušalci smo tiho sedeli v cerkveni ladji in sprejemali prefinjeno glasbo štirih umetnikov, ki nam je polnila tako ušesa kot srca in duše. Svojim godalom so znali izvajati čudežno lepe zvoke del za godalne kvartete: Haydna, De Ariaga in C. Debussyja. Včasih nežna pesem violine, pa spet poskočni zvoki, izpopolnjeni s ptičjim žgolenjem, so kot pomladni dih prešli v šume poletnega valovanja zrelega žita, ki so ga spremljali žametnonežni zvoki violončela. Res enkratni glasbeni užitek.

Vodstvu Lumna sta pri organizaciji koncerta finančno pomagala poslanka Jana Primožič in direktor Komunalnega podjetja Lado Srečnik. Vsem lepa hvala, posebno priznanje pa glasbenikom Kvarteta Tartini za vrhunski koncert in nepozabno doživetje!

M.M.P.

Kvartet Tartini v Trziču

40. OBČNI ZBOR
OBČINSKE GASILSKE
ZVEZE

Po novem se ta organ imenuje Gasilska zveza Trzič. Na občnem zboru, ki je bil v soboto, 18. marca 1995, so sprejeli tudi statut. Zbora so se udeležili tudi gostje: Kristijan Lauseger, komandant za vzhodni del Celovca, predstavniki Slovenske gasilske zveze in občinskih gasilskih zvez Radovljice, Jesenic, Kranja, Škofje Loke, Ljubljana-Bežigrad, sanitarni inšpektor občine Trzič ter vsa gasilska društva s 26 delegati.

M.M.P.

SPREJEM BIATLONCEV

V nedeljo, 26. marca je bi popoldne pri Grašičevih v Križah sprejem za slovenske biatlonce, ki so v letošnji zimi dosegli velik napredek v posamičnih in skupnih uvrstitvah. Poleg velikega števila krajanov in prijateljev naših biatloncev so se slavja udeležili še vodstvo slovenskih biatlonskih reprezentanc z g. Vodičarjem in trenerjem Korolkovičem ter vsi slovenski biatlonski reprezentatje z domačima Andrejo Grašič in Tomažem Globočnikom na čelu.

Navzoči so bili tudi Ivo Bizjak, varuh človekovih pravic v RS, državna poslanka Jana Primožič ter trziški podžupan Janez Bečan. Slavje je popestril ansambel Zarja iz Loma, kot zanimivost pa naj navedemo, da si je oče biatlonke Andreje, g. Vinko Grašič dal javno obriti brado - tako je držal obljubo, da si bo skrajšal svoje okrasje, če bo hčerka dosegla vidnejše rezultate v tej sezoni.

4. SEJA OBČINSKEGA
SVETA TRZIČ

Po dobrem mesecu dni so se trziški svetniki spet zbrali na seji občinskega sveta (OS) in sicer v četrtek, 23. marca 1995. Petnajst točk dnevnega reda ni bilo zadosti in trziški svetniki so na sejo uvrstili še pet točk, ki so zahtevale hitro ukrepanje. Tako je seja trajala skoraj 6 ur. Obravnavali so informacijo o *zamenjavi članov OS*, saj so nekateri sprejeli funkcije v trziški občinski upravi in po zakonu ne morejo več biti člani OS. Po sprejetih *poročilih o delovanju civilne zaščite* so svetniki sprejeli predlog o *kulturnem razpisu* ter predlagali Odboru za Dovžanovo sotesko *ureditev prevodnih tabel* ob predoru v Dolino.

Imenovan je bil tudi *nadzorni odbor* v naslednji sestavi: Ivana Valjavec (predlagana s strani LS), Erna Roblek (SKD), Marijan Kralj (ZS), Marko Valjavec (ZLSD) ter Janez Jazbec (LDS). Sprejeta sta bila *odloka o zazidalnem načrtu* na Mlaki in Seničnem, *informacija o trziški obvoznici* je dobila zeleno luč do pridobitve finančnih in drugih podrobnosti. Sprejet je bil tudi *program javnih del* za letošnje leto, na naslednji seji naj bi potrdili člane *Komisije za povojne poboje ter pravno dvomljive procese*. Sprejet je bil *zaključni račun za leto 1994*, začela se je *obravnavata statuta*, MTS bo lahko dokupil zemljišče na Ljubelju, Občina Trzič pa naj bi postala lastnica 2 stanovanj v stolpnici ter enega v bodoči novogradnji Putnikove hiše na Cerkvni 2. Dokaj burno je bil obravnavan predlog Kovorjanov o *mesečni renti za smetišče* - te probleme naj bi rešila posebna komisija, ki bo v ta namen ustanovljena.

TRŽIŠKI
RAZGLEDI

TRŽIŠKE RAZGLEDE IZDAJA OO SKD TRZIČ. UREJA UREDNIŠKI ODBOR. ODGOVORNI UREDNIK: EVGENIJ VALJAVEC / GLAVNI UREDNIK: JANA PRIMOŽIČ NASLOV UREDNIŠTVA: UREDNIŠTVO TRŽIŠKIH RAZGLEDOV, P. P. 61, 64290 TRZIČ TELEFON UREDNIŠTVA: 064/53 051, INT. 34. CENA ŠTEVILKE 30,00 SIT. RAČUNALNIŠKI PRELOM: ASTRUM D.O.O., TRZIČ • TISK: TISKARSTVO UZAR, TRZIČ. NAKLADA 1.500 IZVODOV.